

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

ดนตรี-นาฏศิลป์

ป. ๕

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๘

พิมพ์ครั้งที่ ๑

จำนวนพิมพ์ ๒๐,๐๐๐ เล่ม

ISBN : 978-616-606-126-0

รหัสสินค้า ๑๕๑๕๐๒๙

ผู้เรียบเรียง

รศ.ประทีป นกปี่

นางศศิธร นกปี่

ผู้ตรวจ

นายประคอง เอี่ยมศิริ

นางสาวสุนิสา รังสิพัตติกุล

ผศ. ดร.มานิช บุญทองเล็ก

บรรณาธิการ

นายบุญเกลื้อ อยู่สงค์

รศ. ดร.ประจักษ์ ไหมเจริญ

A* อักขร

www.aksorn.com

จัดพิมพ์และจำหน่ายทั่วประเทศโดย

บริษัท อักขรเจริญทัศน์ อจก. จำกัด

142 ถนนตะนาว เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

โทร. 0 2622 2999 (อัตโนมัติ 20 คู่สาย)

เว็บไซต์: บริษัท ไทยรับบทเล่า จำกัด โทร. 0 2903 9101-6

สงวนลิขสิทธิ์

ห้ามมิให้ทำซ้ำ คัดลอก เลียนแบบ ทำสำเนา สแกน จำลองมาจากต้นฉบับ หรือแปลเป็นรูปแบบอื่น
ในการ์ดต่าง ๆ ทุกวิธี ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน และห้ามใช้หรือผลิตซ้ำส่วนใดส่วนหนึ่ง
เพื่อวัตถุประสงค์ในการฝึก พัฒนา เทคโนโลยีระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) หรือระบบเทคโนโลยีอื่น ๆ

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **ดนตรี-นาฏศิลป์ ป.๕** เล่มนี้ จัดทำขึ้นสำหรับใช้ประกอบการเรียน การสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ โดยดำเนินการจัดทำให้สอดคล้องตามกรอบของหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ชั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ทุกประการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบของดนตรี และนาฏศิลป์ กล้าที่จะแสดงออกทางดนตรีและนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ ชื่นชมและถ่ายทอดความรู้สึกทางดนตรี และนาฏศิลป์ได้อย่างอิสระ สามารถวิพากษ์วิจารณ์งานดนตรีและนาฏศิลป์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถ นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญ ในการที่จะรักษาและสืบทอดศิลปะการแสดงดนตรีและนาฏศิลป์ที่จัดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่สืบไป

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **ดนตรี-นาฏศิลป์ ป.๕** เล่มนี้ มี ๔ หน่วยการเรียนรู้ ในแต่ละ หน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย

๑. ตัวชี้วัดประจำหน่วยการเรียนรู้ ระบุตัวชี้วัดระหว่างทางและ**ตัวชี้วัดปลายทาง**ที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่ สถานศึกษาสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล
๒. **สาระสำคัญ** แก่นความรู้ที่เป็นความรู้ ความเข้าใจคงทนติดตัวผู้เรียน
๓. **เนื้อหา** ครบตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ นำเสนอเหมาะสมกับ การเรียนการสอนในแต่ละระดับชั้น
๔. **กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)** มุ่งหมายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริง สามารถ สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง มีความสุขในการเรียนรู้ พร้อมทั้งจะพัฒนาการเรียนรู้จนเต็มศักยภาพตามความถนัดและ ความสนใจ รวมถึงได้ฝึกการสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกับเพื่อนในขณะปฏิบัติกิจกรรม และบรรลุสมรรถนะสำคัญทั้ง ๕ ด้าน

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **ดนตรี-นาฏศิลป์ ป.๕** เล่มนี้ จะเป็น สื่อการเรียนการสอนที่อำนวยความสะดวกต่อการเรียนดนตรี-นาฏศิลป์ เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามมาตรฐานตัวชี้วัด ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ทุกประการ

คณะผู้จัดทำ

คำชี้แจงในการใช้สื่อ

ตัวชี้วัดประจำหน่วยการเรียนรู้

ระบุตัวชี้วัดระหว่างทางและ**ตัวชี้วัดปลายทาง** ที่สอดคล้องกับเนื้อหา

เนื้อหา

ครบตามหลักสูตรแกนกลางฯ พุทธศักราช ๒๕๕๑
นำเสนอเหมาะสมกับการเรียนการสอน
ในแต่ละระดับชั้น

สาระสำคัญ

แก่นความรู้ที่เป็นความเข้าใจคงทน
ติดตัวผู้เรียน

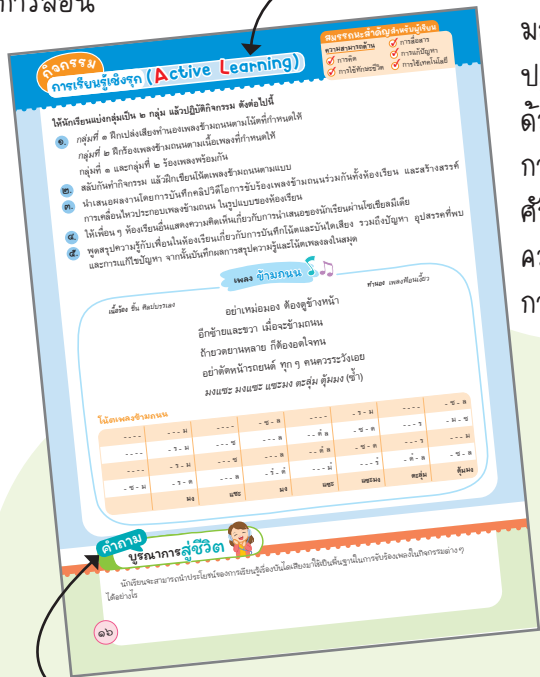
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

มอบหมายให้ผู้เรียนลงมือ
ปฏิบัติจริง เกิดการเรียนรู้
ด้วยตนเอง ได้พัฒนา
การเรียนรู้จนเต็ม
ศักยภาพตามความถนัด
ความสนใจ นำไปสู่
การเกิดสมรรถนะสำคัญ

คำถามชวนคิด

คำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียน
ฝึกฝนทักษะการคิด

คำถามบูรณาการสู่ชีวิต

คำถามที่ให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และนำ
ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

สนุกกับดนตรี

- บทที่ ๑ พื้นฐานการดนตรี
- บทที่ ๒ เสียงขับร้องและเสียงวงดนตรี
- บทที่ ๓ โน้ตดนตรีที่ควรรู้
- บทที่ ๔ ขับขานเสียงเพลง
- บทที่ ๕ บรรเลงเพลงให้น่าฟัง

๑

๒

๕

๑๒

๑๗

๒๗

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

ดนตรีกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

- บทที่ ๑ ดนตรีพื้นเมืองกับประเพณีท้องถิ่น
- บทที่ ๒ ดนตรีกับวัฒนธรรม

๓๖

๓๗

๔๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

มรดกนาฏศิลป์

- บทที่ ๑ นาฏศิลป์ไทย
- บทที่ ๒ การแสดงนาฏศิลป์
- บทที่ ๓ การแสดงละคร
- บทที่ ๔ หลักการชมการแสดง

๔๘

๔๙

๕๔

๗๒

๗๘

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

นาฏศิลป์พื้นบ้าน

- บทที่ ๑ นาฏศิลป์พื้นบ้านของท้องถิ่นต่างๆ

๘๒

๘๓

สนุกกับดนตรี

ตัวชี้วัดประจำหน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

เมื่อเรียนจบหน่วยการเรียนรู้นี้ ผู้เรียนจะมีความรู้ความสามารถต่อไปนี้

๑. ระบอบคัมภีร์ประกอบดนตรีในเพลงที่ใช้ในการสื่อสารอารมณ์ (มฐ. ศ ๒.๑ ป.๕/๑)
๒. จำแนกลักษณะของเสียงขับร้องและเครื่องดนตรีที่อยู่ในวงดนตรีประเภทต่าง ๆ (มฐ. ศ ๒.๑ ป.๕/๒)
๓. อ่าน เขียนโน้ตดนตรีไทยและสากล ๕ ระดับเสียง (มฐ. ศ ๒.๑ ป.๕/๓)
๔. ใช้เครื่องดนตรีบรรเลงจังหวะและทำนอง (มฐ. ศ ๒.๑ ป.๕/๔)
๕. ร้องเพลงไทยหรือเพลงสากลหรือเพลงไทยสากลที่เหมาะสมกับวัย (มฐ. ศ ๒.๑ ป.๕/๕)
๖. ด้นสดง่าย ๆ โดยใช้ประโยคเพลงแบบถาม-ตอบ (มฐ. ศ ๒.๑ ป.๕/๖)
๗. ใช้ดนตรีร่วมกับกิจกรรมในการแสดงออกตามจินตนาการ (มฐ. ศ ๒.๑ ป.๕/๗)

พื้นฐานการดนตรี

หากจะเรียนตีระนาด
นักเรียนควรมีความรู้
ในเรื่องใดบ้าง

สาระสำคัญ

องค์ประกอบทางดนตรีเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เพลงเกิดความไพเราะและใช้ในการสื่ออารมณ์ของบทเพลงไปสู่ผู้ฟัง เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความซาบซึ้ง และเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของบทเพลง

องค์ประกอบทางดนตรี

ดนตรีจะมีความไพเราะและน่าฟัง ต้องมีองค์ประกอบที่ดีหลายประการ ซึ่งองค์ประกอบของดนตรีไทยและดนตรีสากล มีดังนี้

๑. องค์ประกอบของดนตรีไทย

องค์ประกอบของดนตรีไทย มีส่วนช่วยให้เกิดความไพเราะ มีดังนี้

๑ จังหวะ

เป็นการเคลื่อนไหวอย่างสม่ำเสมอของเสียงดนตรี ซึ่งกำหนดเป็นความช้า-เร็ว แตกต่างกันไปตามลักษณะการแต่งเพลง

๓ การประสานเสียง

เป็นเสียงร้องและเสียงดนตรีที่มีระดับเสียงต่างกัน แปลงเสียงออกมาพร้อมกัน และมีความผสมผสานกลมกลืนกัน ฟังแล้วไม่ขัดหู

๒ ทำนอง

เป็นการนำลักษณะเสียงสูง เสียงต่ำ เสียงทุ้ม เสียงแหลม เสียงสั้น หรือเสียงยาวมา ร้อยเรียงเข้าด้วยกันให้ได้ตามรูปแบบที่ต้องการ

๒. องค์ประกอบของดนตรีสากล

โดยทั่วไปดนตรีสากล มีองค์ประกอบหลัก ดังนี้

๑ จังหวะ

เป็นการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ จะช้าหรือเร็ว เป็นไปตามผู้แต่งเพลงต้องการ ซึ่งดนตรีสากลมีรูปแบบจังหวะหลายรูปแบบ เช่น $\frac{2}{4}$ $\frac{3}{4}$ $\frac{4}{4}$ (เลขตัวบนแทนจำนวนโน้ต และเลขตัวล่างแทนลักษณะโน้ต)

๓ การประสานเสียง

เป็นเสียงตั้งแต่สองเสียงขึ้นไป แปลงออกมาพร้อมกัน (โดยทั่วไปมักเป็นเสียงเครื่องดนตรี และเสียงร้อง) มีความกลมกลืนกัน ฟังแล้วมีความไพเราะ และไม่ขัดหู

๒ ทำนอง

เป็นการนำเอาระดับเสียงสูง เสียงต่ำ เสียงสั้น เสียงยาว หรือลักษณะเสียงแบบอื่น มาร้อยเรียงให้เกิดความไพเราะ ในรูปแบบที่ผู้แต่งเพลงต้องการ

นอกจากนี้ องค์ประกอบของดนตรียังมี “รูปแบบ” ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่วาดด้วยเรื่องโครงสร้างเพลง การจัดวรรคเพลง ประโยคเพลง และการซ้ำเนื้อเพลง

๒ การสื่ออารมณ์ของบทเพลง

บทเพลงสามารถถ่ายทอดความรู้สึก อารมณ์ และความหมายของเพลงให้ผู้ฟังรับรู้ได้ โดยองค์ประกอบทางดนตรีเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยในการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกของบทเพลง

๑. จังหวะกับอารมณ์ของบทเพลง

จังหวะจัดเป็นองค์ประกอบของบทเพลงอย่างหนึ่งที่สามารถสื่ออารมณ์ของบทเพลงได้ เช่น เพลงที่มีจังหวะช้า ให้อารมณ์เศร้า เพลงที่มีจังหวะเร็ว ให้อารมณ์สนุกสนาน

▲ การตีกลองแขกในจังหวะเร็ว ๆ และหนักแน่น ทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกสนุกสนานเร้าใจได้

๒. ทำนองกับอารมณ์ของบทเพลง

ทำนองเป็นการนำลักษณะเสียงสูง เสียงต่ำ เสียงทุ้ม เสียงแหลม เสียงสั้น เสียงยาว ของเสียงดนตรีมาร้อยเรียงเป็นทำนอง ทำให้สื่ออารมณ์ของเพลงได้หลากหลาย เช่น เพลงที่มีทำนองเสียงสูง ให้อารมณ์สนุกสนาน

▲ เมโลเดียนเป็นเครื่องดนตรีที่สร้างทำนองเพลงได้หลากหลาย

กิจกรรม

การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

สมรรถนะสำคัญสำหรับผู้เรียน

✓ ความสามารถด้าน	✓ การสื่อสาร
✓ การคิด	✓ การแก้ปัญหา
✓ การใช้ทักษะชีวิต	✓ การใช้เทคโนโลยี

แบ่งกลุ่ม ใช้เทคโนโลยีสืบค้นและฟังเพลงไทยหรือเพลงไทยสากลที่ชื่นชอบ แล้ววิเคราะห์จังหวะ ทำนอง และการประสานเสียงของบทเพลง จากนั้นร่วมกันฝึกขับร้อง แล้วสร้างสรรค์การแสดงหน้าชั้นเรียน ร่วมกันสรุปผลการวิเคราะห์ บอกแนวคิดในการจัดกิจกรรม ปัญหา และการแก้ไขปัญหาในการทำกิจกรรม และร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงของเพื่อนกลุ่มอื่น

คำถาม

บูรณาการสู่ชีวิต

นักเรียนสามารถนำความรู้เรื่องการสื่ออารมณ์ของบทเพลงมาใช้ในการนำเสนอผลงานทางศิลปะต่าง ๆ ได้อย่างไร

นักเรียนคิดว่า เสียงขับร้องของผู้หญิง มีลักษณะแตกต่างจากเสียงขับร้องของผู้ชายอย่างไร

สาระสำคัญ

เสียงของผู้ขับร้องเพลงมีลักษณะที่แตกต่างกันตามเพศ วัย และลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล เสียงของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดมีลักษณะเสียงที่แตกต่างกันตามลักษณะของเครื่องดนตรี เมื่อนำเสียงขับร้องและเสียงเครื่องดนตรีมาผสมผสานกันในวงดนตรี จะทำให้เกิดความไพเราะแตกต่างกัน

๑ ลักษณะของเสียงขับร้อง

เสียงของคนสามารถปรับให้มีระดับเสียงสูง-ต่ำได้ตามต้องการ และมีลักษณะคล้ายกับเสียงดนตรี จึงถือว่าเป็นเสียงดนตรีชนิดหนึ่ง ซึ่งมนุษย์ได้นำลักษณะเสียงเหล่านี้มาพัฒนาเป็นการขับร้อง โดยเริ่มจากการสวดมนต์ขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ การอ่านคำประพันธ์ การขับเสภา การกล่อมเด็ก ฯลฯ จนกลายเป็นการขับร้องในรูปแบบปัจจุบัน

๑. ลักษณะเสียงขับร้องของคน

ลักษณะเสียงขับร้องของคน แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ ๆ ตามเพศและวัย ดังนี้

๑ เสียงขับร้องของเด็ก

เสียงขับร้องของเด็กส่วนมาก จะมีลักษณะเสียงเล็กแหลม ซึ่งเป็นตามธรรมชาติและให้ความรู้สึกสดใส บริสุทธิ์

๒ เสียงขับร้องของผู้ชาย

เสียงขับร้องของผู้ชายส่วนมาก โดยเฉพาะวัยกลางคน มักมีเสียงทุ้มใหญ่ ให้ความรู้สึกนุ่มนวล อบอุ่น

๓ เสียงขับร้องของผู้หญิง

เสียงขับร้องของผู้หญิงส่วนมาก มักมีเสียงแหลมสูง ซึ่งให้ความรู้สึกเร้าใจ สดใส

๒. ลักษณะเสียงขับร้องในวงดนตรี

การขับร้องมักจะมีความแตกต่างกันออกไป ตามจังหวะและทำนองเพลงที่ใช้ในการบรรเลงของวงดนตรี

๑ เสียงขับร้องในวงดนตรีไทย

เสียงขับร้องในวงดนตรีไทย มีลักษณะดังต่อไปนี้

- ๑ มีความไพเราะอ่อนหวาน
- ๒ มีการร้องเอื้อนโดยการทำเสียง “เออ” เสียง “เออ” เป็นช่วง ๆ
- ๓ มีความกลมกลืนกับเสียงของเครื่องดนตรีที่บรรเลง ไม่ขัดกัน
- ๔ มีความสอดคล้องกับจังหวะและทำนองเพลงที่ขับร้อง

๒ เสียงขับร้องในวงดนตรีสากล

เสียงขับร้องเพลงไทยสากลหรือเพลงสากลในวงดนตรีสากล มีลักษณะดังต่อไปนี้

- ๑ มีความไพเราะและเล่นระดับเสียงสูง-ต่ำตามบทประพันธ์เพลง
- ๒ ไม่มีการร้องเอื้อนเหมือนดนตรีไทย แต่มีการเอื้อนเสียงบ้างตามอารมณ์และทำนองเพลง
- ๓ มีความกลมกลืนกับเสียงของเครื่องดนตรีที่บรรเลง ไม่ขัดกัน
- ๔ มีความสอดคล้องกับจังหวะและทำนองเพลงที่ขับร้อง

๒ ลักษณะของเสียงวงดนตรี

เสียงของวงดนตรีมีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามประเภทของวงดนตรี ซึ่งผู้ฟังจะต้องรู้จักจำแนกเสียงของวงดนตรีตามประเภทของวงดนตรี ดังนี้

๑. วงดนตรีไทย

วงดนตรีไทย แบ่งออกเป็น ๓ ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

๑ วงปี่พาทย์

เป็นวงดนตรีที่เกิดจากการประสมวงกันระหว่างเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีและเครื่องเป่า คือ ปี่ นอกจากนั้น มีเครื่องประกอบจังหวะเป็นส่วนประกอบ ได้แก่ ตะโพน กลองทัด ฉิ่ง

▲ วงปี่พาทย์เครื่องห้า

ลักษณะเสียงดนตรี วงปี่พาทย์มีเสียงที่แหลมสูง เนื่องจากใช้เครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าและเครื่องตีในการบรรเลงเป็นหลัก

วงปี่พาทย์ในสมัยก่อนใช้ปี่เพียงเลาเดียวสำหรับบรรเลงเพลงประกอบการแสดง ต่อมาเมื่อมีการปรับปรุงละครในที่ที่มีผู้หญิงแสดงล้วน และโรงในขึ้น จึงได้มีการแก้ไขขนาดและเสียงปี่ใหม่เรียกว่า ปี่ใน ส่วนปี่เดิมเรียกว่า ปี่นอก และปี่ที่ใช้บรรเลงในการแสดงหนังใหญ่ เรียกว่า ปี่กลาง

ปี่ใน ปี่กลาง ปี่นอก

๒ วงเครื่องสาย

เป็นวงดนตรีที่ประกอบด้วยเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสีและเครื่องดีดเป็นหลัก นอกจากนี้ ในวงดนตรียังมีเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าและเครื่องตีเป็นส่วนประกอบ

▲ วงเครื่องสายไทยเครื่องเดียว

ลักษณะเสียงดนตรี วงเครื่องสายมีเสียงที่ไพเราะ นุ่มนวล อ่อนหวาน เนื่องจากใช้เครื่องดนตรีประเภทเครื่องสีและเครื่องดีดในการบรรเลงเป็นหลัก

๓ วงมโหรี

เป็นวงดนตรีที่มีเครื่องดนตรีครบทุกประเภท ทั้งเครื่องตี เครื่องเป่า เครื่องดีด และเครื่องสี

▲ วงมโหรีเครื่องเดียว

ลักษณะเสียงดนตรี วงมโหรีมีเสียงที่นุ่มเบา เนื่องจากประกอบด้วยเครื่องดนตรีหลายประเภท ไม่เน้นประเภทใดประเภทหนึ่ง จึงมีเสียงบรรเลงกลมกลืนกัน ฟังแล้วรู้สึกถึงพลังเสียงที่หนักแน่น

๒. วงดนตรีสากล

มีหลากหลายประเภท ในบทเรียนนี้ได้นำเสนอเป็นตัวอย่าง ดังนี้

๑ วงดนตรีแชมเบอร์ (Chamber Music)

เป็นวงดนตรีขนาดเล็ก มีนักดนตรีตั้งแต่ ๒ คน จนถึง ๙ คน ซึ่งจะมีชื่อเรียกต่างกันไปตามจำนวนของผู้บรรเลง เช่น มีผู้บรรเลง ๒ คน เรียกว่า ดует (Duet) ผู้บรรเลง ๓ คน เรียกว่า ทริโอ (Trio) วงดนตรีประเภทนี้ไม่มีวาทยกร (Conductor) ควบคุมการบรรเลง และเพลงที่นำมาบรรเลงส่วนมากเป็นเพลงที่เน้นความกลมกลืนของการประสานเสียง โดยใช้เวลาของการบรรเลงไม่นานมากนัก

ลักษณะเสียงดนตรี วงดนตรีแชมเบอร์มีเสียงการบรรเลงนุ่ม เบา เนื่องจากการบรรเลงที่ไม่ซับซ้อน จึงทำให้สื่อสารอารมณ์ต่าง ๆ ได้ง่าย

▲ วงดนตรีแชมเบอร์ที่มีผู้บรรเลง ๔ คน เรียกว่า ควอร์เท็ต (Quartet)

๒ วงดุริยางค์ (Orchestra)

เป็นวงดนตรีที่ประกอบด้วยเครื่องดนตรี ๕ ประเภท คือ เครื่องกระทบ เครื่องลมไม้ เครื่องลมทองเหลือง เครื่องสาย และเครื่องคีย์บอร์ด ในขณะที่บรรเลง จะมีวาทยกรทำหน้าที่ควบคุมการบรรเลง โดยมีกลุ่มเครื่องสายเป็นเครื่องดนตรีหลักในการบรรเลง

ลักษณะเสียงดนตรี วงดุริยางค์มีเสียงการบรรเลงที่ไพเราะ ให้อารมณ์เพลงที่หลากหลาย สามารถบรรเลงเพลงที่บอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ เพราะมีการประสมเครื่องดนตรีหลายประเภท

▲ วงดุริยางค์ เป็นวงดนตรีที่ต้องอาศัยวาทยกรเป็นผู้ควบคุมเสียง

๓ วงโยธวาทิต (Military Band)

เป็นวงดนตรีที่มีลักษณะการบรรเลงแบบเดินแถว (Marching) เหมาะกับการบรรเลงกลางแจ้ง นำขบวนสวนสนาม วงดนตรีประเภทนี้มีเครื่องดนตรีหลัก ๓ ประเภท คือ เครื่องกระทบ เครื่องลมทองเหลือง และเครื่องลมไม้

ลักษณะเสียงดนตรี เสียงบรรเลงของวงโยธวาทิต ให้ความรู้สึกคึกคัก สนุกสนาน เร้าใจ ปลุกใจ

▲ วงโยธวาทิต

๔ วงแจ๊ส (Jazz Band)

เป็นวงดนตรีที่ถือกำเนิดมาจากกลุ่มชนผิวสีชาวอเมริกันเชื้อสายแอฟริกัน การเล่นดนตรีแจ๊สจะมีลักษณะการบรรเลงสด ไม่มีโน้ต โดยผู้บรรเลงจะคิดทำนองเพลงขึ้นมาเอง และต่อเติมทำนองของเพลงเดิมให้แปลกออกไป

ลักษณะเสียงดนตรี วงแจ๊สเป็นวงที่บรรเลงเพลงช้าหรือเร็วก็ได้ ให้ความรู้สึกเพลิดเพลิน ครึกครื้น สนุกสนาน

▲ วงแจ๊ส

กิจกรรม

การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

สมรรถนะสำคัญสำหรับผู้เรียน

✓ ความสามารถด้าน	✓ การสื่อสาร
✓ การคิด	○ การแก้ปัญหา
✓ การใช้ทักษะชีวิต	✓ การใช้เทคโนโลยี

แบ่งกลุ่ม สืบค้นและฟังเพลงไทยหรือเพลงไทยสากลมา ๕ เพลง จากศิลปินที่ชื่นชอบ ๕ คน แล้วอภิปรายถึงลักษณะเสียงของศิลปิน รวมถึงเสียงเครื่องดนตรีในบทเพลง จากนั้นสรุปผลร่วมกัน และนำเสนอหน้าชั้นเรียน โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นตัวช่วยในการนำเสนออย่างสร้างสรรค์ แล้วร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำเสนอของเพื่อนกลุ่มอื่น

คำถาม

บูรณาการสู่ชีวิต

หากนักเรียนต้องการจัดการแสดงดนตรีกลางแจ้งที่มีความพร้อมเพียงสวยงาม นักเรียนจะใช้วงดนตรีรูปแบบใด และนำเสนออย่างไร

หากไม่รู้จำโน้ตเพลง
นักดนตรีในภาพจะเล่นเปียโน
ได้หรือไม่ เพราะอะไร

สาระสำคัญ

การอ่าน เขียนตัวโน้ตดนตรีไทยและโน้ตดนตรีสากลให้ถูกต้อง เป็นทักษะพื้นฐานสำคัญในการ
ฝึกขับร้องและบรรเลงเครื่องดนตรี

สัญลักษณ์ทางดนตรี

สัญลักษณ์ทางดนตรีเป็นเครื่องหมายที่ใช้ในการเรียนรู้เรื่องดนตรี ทั้งเรื่องการร้องเพลง
และการบรรเลงเครื่องดนตรี ซึ่งสัญลักษณ์พื้นฐานที่ควรรู้จัก มีดังนี้

๑. ตัวโน้ต

เป็นเครื่องหมายที่ใช้บันทึกเพื่อแสดงให้รู้ถึงความสูง ต่ำ สั้น ยาว ของเสียงดนตรี

๑) โน้ตเพลงไทย ใช้ตัวอักษรแทนเสียงดนตรี ซึ่งมี ๗ ระดับเสียง เช่นเดียวกับ
โน้ตดนตรีสากล ดังนี้

(๑) ด ใช้แทนเสียง โด	(๕) ซ ใช้แทนเสียง ซอล
(๒) เร ใช้แทนเสียง เร	(๖) ล ใช้แทนเสียง ลา
(๓) มี ใช้แทนเสียง มี	(๗) ท ใช้แทนเสียง ที
(๔) ฟา ใช้แทนเสียง ฟา	

๒) โน้ตเพลงสากล ใช้สัญลักษณ์โน้ตตัวกลม ตัวขาว
ตัวดำ และตัวเข็บบิต แทนจังหวะดนตรี เช่น

นอกจากนี้ ยังมี
ตัวเข็บบิตสามชั้น และ
ตัวเข็บบิตสี่ชั้น ซึ่งมี
ความยาวเสียงที่ลดลงไปอีก
ครึ่งหนึ่งของตัวเข็บบิต
สองชั้นตามลำดับ

การเปรียบเทียบค่าโน้ตและตัวหยุดชนิดต่างๆ

ชื่อ	โน้ต	หยุด	ค่า	จังหวะ
ตัวกลม (Whole Note)				๔
ตัวขาว (Half Note)				๒
ตัวดำ (Quarter Note)				๑
ตัวเข็บบิตหนึ่งชั้น (Eighth Note)				๑/๒
ตัวเข็บบิตสองชั้น (Sixteenth Note)				๑/๔

๒. บรรทัดห้าเส้น

เป็นเส้นตรงที่ขีดขนานกันไปตามยาว ซึ่งมีทั้งหมด ๕ เส้น ๔ ช่อง ใช้สำหรับบันทึก
ตัวโน้ต และแสดงความสูงหรือต่ำของเสียง

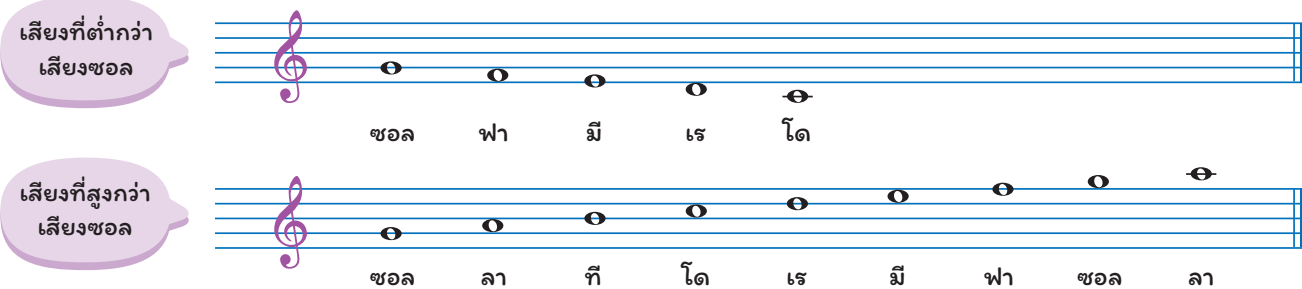
๓. ญญแฉประจําหลัก

เป็นเครื่องหมายที่บอกให้ทราบว่า ตัวโน้ตที่อยู่ในบรรทัดห้าเส้นตัวโน้ตนั้นมีเสียงใด ในบทเรียนนี้นักเรียนจะได้รู้จักกับญญแฉซอล ดังนี้

ญญแฉซอล เป็นญญแฉประจําหลักชนิดหนึ่ง ซึ่งตัวโน้ตที่อยู่ตำแหน่งเดียวกับ หัวของญญแฉซอล ต้องเป็นเสียงซอลเท่านั้น

เมื่อทราบเสียงซอลแล้ว ก็สามารถหาเสียงอื่น ๆ ในบรรทัดห้าเส้นได้ ดังภาพ

๔. เครื่องหมายกำหนดจังหวะ

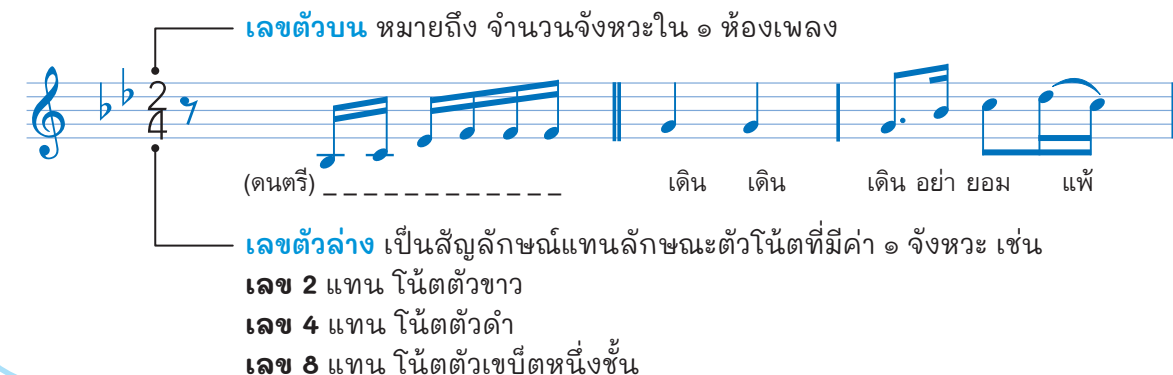
เป็นเครื่องหมายที่ใช้กำหนดจังหวะและตัวโน้ตที่บันทึกในบทเพลง มีลักษณะคล้ายกับ

เลขเศษส่วน เช่น $\frac{2}{4}$ $\frac{3}{4}$ $\frac{4}{4}$

ตัวอย่าง

การใส่เครื่องหมายกำหนดจังหวะ

โน้ตเพลงเดิน

๒ บันไดเสียง

บันไดเสียง หมายถึง เสียงดนตรีที่เรียงไว้ตามลำดับจากเสียงต่ำขึ้นไปหาเสียงสูงหรือจากเสียงสูงลงมาหาเสียงต่ำ

๑. ประโยชน์ของบันไดเสียง

บันไดเสียงมีประโยชน์ในการทำกิจกรรมทางดนตรี ดังนี้

๑) ใช้เป็นพื้นฐานในการฝึกร้องเพลงและบรรเลงเครื่องดนตรี ตามแบบบันไดเสียงชนิดต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ผู้ฝึกเข้าใจเรื่องระดับเสียงของเสียงดนตรีได้ง่ายและสามารถร้องเพลงหรือบรรเลงเครื่องดนตรีได้เร็วขึ้น รวมถึงมีความไพเราะมากขึ้น

๒) ใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างกลุ่มเสียงดนตรี การสร้างกลุ่มเสียงดนตรีที่มีระดับเสียงต่าง ๆ ตั้งแต่ ๓ เสียงขึ้นไป ต้องอาศัยบันไดเสียง เพื่อให้มีความไพเราะน่าฟังยิ่งขึ้น

๓) ใช้เป็นพื้นฐานในการแต่งเพลง ซึ่งผู้แต่งเพลงต้องใช้นันไดเสียงเป็นหลักเสมอ จึงจะแต่งเพลงได้เหมาะสมกับเสียงขับร้องและเสียงเครื่องดนตรี

๒. บันไดเสียงเพนทะทอนิก

บันไดเสียงเพนทะทอนิก (Pentatonic Scale) หมายถึง บันไดเสียงที่มีตัวโน้ตอยู่ ๕ ตัว ส่วนมากใช้กับเพลงพื้นเมือง เพลงบลูส์ เพลงร็อก ซึ่งเป็นรูปแบบเสียงดนตรีง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน

ตัวอย่าง

เพลงที่มีบันไดเสียงเพนทะทอนิก

เพลง ใครเกิดก่อน

เนื้อร้อง ไม่ทราบนามผู้แต่ง

ทำนอง ไม่ทราบนามผู้แต่ง

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มเป็น ๒ กลุ่ม แล้วปฏิบัติกิจกรรม ดังต่อไปนี้

๑. กลุ่มที่ ๑ ฝึกเปล่งเสียงทำนองเพลงข้ามถนนตามโน้ตที่กำหนดให้
กลุ่มที่ ๒ ฝึกร้องเพลงข้ามถนนตามเนื้อเพลงที่กำหนดให้
กลุ่มที่ ๑ และกลุ่มที่ ๒ ร้องเพลงพร้อมกัน
๒. สลับกันทำกิจกรรม แล้วฝึกเขียนโน้ตเพลงข้ามถนนตามแบบ
๓. นำเสนอผลงานโดยการบันทึกคลิปวิดีโอการขับร้องเพลงข้ามถนนร่วมกันทั้งห้องเรียน และสร้างสรรค์
การเคลื่อนไหวประกอบเพลงข้ามถนน ในรูปแบบของห้องเรียน
๔. ให้เพื่อน ๆ ห้องเรียนอื่นแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำเสนอของนักเรียนผ่านโซเชียลมีเดีย
๕. พุดสรุปความรู้กับเพื่อนในห้องเรียนเกี่ยวกับการบันทึกโน้ตและบันไดเสียง รวมถึงปัญหา อุปสรรคที่พบ
และการแก้ไขปัญหา จากนั้นบันทึกผลการสรุปความรู้และโน้ตเพลงลงในสมุด

เพลง ข้ามถนน

เนื้อร้อง ชื่น ศิลปบรรเลง

ทำนอง เพลงพ็อนเงี้ยว

อย่าเหม่อมอง ต้องดูข้างหน้า
อีกซ้ายและขวา เมื่อจะข้ามถนน
ถ้าวยดยานหลาย ก็ต้องอดใจทน
อย่าตัดหน้ารถยนต์ ทุก ๆ คนควรระวังเอย
ม่งแซะ ม่งแซะ แซะม่ง ตะลุ่ม ตุ่มม่ง (ซ้ำ)

โน้ตเพลงข้ามถนน

----	--- ม	----	- ช - ล	----	- ร - ม	----	- ช - ล
----	- ร - ม	--- ช	--- ล	-- ตํ ล	- ช - ด	--- ร	- ม - ช
----	- ร - ม	--- ช	--- ล	-- ตํ ล	- ช - ด	--- ร	--- ม
- ช - ม	- ร - ด	--- ล	- รํ - ตํ	--- มํ	--- รํ	- ตํ - ล	- ช - ล
	ม่ง	แซะ	ม่ง	แซะ	แซะม่ง	ตะลุ่ม	ตุ้มม่ง

คำถาม

บูรณาการสู่ชีวิต

นักเรียนจะสามารถนำประโยชน์ของการเรียนรู้เรื่องบันไดเสียงมาใช้เป็นพื้นฐานในการขับร้องเพลงในกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างไร